

Особистість тренера у єдиноборствах: сучасний станЛатишев М.В.^{1,2}, Штанагей Д.В.², Коротя В.В.³, Совгіря Т.М.³¹ Київський столичний університет імені Бориса Грінченка² Національний університет фізичної виховання і спорту України³ Національний авіаційний університет

Анотація. Мета: визначити найбільш актуальні напрямки дослідження особистості тренера на основі аналізу літературних джерел. **Матеріал та методи.** У роботі використовувалася метод аналізу наукової та методичної літератури. Пошук літератури здійснювався за допомогою пошукової системи Google Scholar (scholar.google.com) на двох мовах: англійська та українська. На першому етапі були знайдені всі релевантні роботи, які задовольняли запит пошуку слів і їх поєднанню: «тренер», «єдиноборства». **Результати:** в цілому аналіз вказує на важливість професійних та особистісних якостей тренера у формуванні ефективної взаємодії зі спортсменами, що сприяє розвитку їхньої мотивації та готовності до високих досягнень. Структура особистості тренера, що містить ідейно-моральні, професійні та психологічні підструктури, визначає його педагогічну спрямованість та ефективність у навчальному процесі. Роль тренера у патріотичному вихованні, особливо в контексті сучасних соціально-політичних реалій України, підкреслює актуальність такого підходу в спортивному вихованні. Ці аспекти підтримують ідею про значимість глибокого розуміння різних граней тренерської діяльності та необхідність інтеграції професійних та особистісних якостей для досягнення високих результатів у спортивній сфері. Аналіз закордонних досліджень підкреслює, що значна увага приділяється особистісним рисам тренерів, а професійні якості займають другорядне місце. Результати таких досліджень вказують на важливість психологічної впевненості, лідерських навичок та мотиваційних здібностей тренера, які впливають на сприйняття та самооцінку спортсменів щодо тренерської поведінки. Виявлено, що ефективність тренувального процесу та самоефективність спортсменів значно залежать від сприйняття тренерської діяльності, де автократична поведінка може негативно вплинути на загальну ефективність. Ці дослідження вказують на необхідність глибшого розуміння взаємозв'язків між особистісними якостями тренера та їхнім впливом на ефективність тренувань і мотивацію спортсменів, підкреслюючи значення психологічної підтримки та педагогічної компетентності у спортивній практиці. **Висновки.** В цілому, аналіз сучасних досліджень вказують на різні актуальні теми стосовно ролі тренера в єдиноборствах.

Ключові слова: роль, тренерська діяльність, єдиноборства, сучасність, вплив, управління.

Вступ. Роль тренера в сучасному спорті є надзвичайно важливою та багатогранною. Тренер впливає не тільки на всю систему підготовки спортсменів, але й на їхній психологічний стан, мотивацію та особистий розвиток (Бондаренко, & Пільова, 2023). Особистість тренера стає ключовим фактором у досягненні високих результатів, оскільки від його професійних, психологічних та інших

важливих якостей залежить успіх спортсмена (Бабушко, 2014; Сопотницька, 2017).

Професійні якості тренера включають глибокі знання в галузі єдиноборств, методик тренування, анатомії та фізіології. Це є базовими компетенціями тренера. Тренер повинен вміти аналізувати результати тренувань, коригувати програми підготовки, враховуючи індивідуальні особливості кожного

спортсмена, та забезпечувати ефективну підготовку до змагань. Крім того, тренер повинен володіти навичками стратегічного планування, розробки тактики і проведення тренувань, що сприяють оптимальному розвитку фізичних і технічних навичок спортсменів (Корносенко, & Демус, 2021; Latyshev, et. al., 2022; Curby, et. al., 2023).

В той же час, психологічні якості тренера є не менш важливими. Тренер повинен мати високу емоційну стійкість, здатність розуміти та підтримувати своїх підопічних у стресових ситуаціях. Важливою є здатність мотивувати спортсменів, допомагати їм долати психологічні бар'єри, розвивати впевненість у своїх силах та зберігати вмотивованість під час змагань. Емпатія, комунікативні навички та вміння створювати позитивну атмосферу у тренувальному процесі є ключовими аспектами успішної роботи тренера (Латишев, та ін., 2022; Проценко, & Кирієнко, 2022).

До інших важливих якостей тренера належать здатність до адаптації, креативність у підходах до тренування та вміння вирішувати конфліктні ситуації. Тренер повинен бути прикладом для своїх спортсменів, демонструючи кращі якості, відповідальність та відданість своїй справі. Також важливим є постійне самовдосконалення, прагнення до професійного росту та освоєння нових знань і методик. Також різні види спорту вимагають різних підходів до тренерської діяльності.

За останні роки, була проведена значна кількість досліджень для розуміння тренерської діяльності та розвитку тренерів, зосередившись спеціально на поведінці тренерів у тренувальному контексті (Predoiu, et. al., 2020). У процесі вивчення тренерської поведінки в контексті тренувань одним із прийнятих напрямків досліджень є використання систематичних інструментів спостереження для опису тренерської поведінки. Але в той же більшість робіт не систематизовані та відносяться до різного

рівня спортсменів та тренерів (Латишев, та ін., 2023; Bujak, Gierczuk, & Litwiniuk, 2013b).

Отже, особистість тренера є визначальною у формуванні успішної кар'єри спортсменів, особливо у єдиноборствах. Професійні знання, психологічна стійкість та інші важливі якості тренера створюють комплекс, який забезпечує ефективну підготовку та високу результативність спортсменів (Шандригось, Блажейко, & Латишев, 2022; Bujak, Gierczuk, & Litwiniuk, 2013a; Tropin, et. al., 2023). Але за останні роки відбувається загальна трансформації суспільства та взаємовідносин, що також впливає на тренерську діяльність. Тому систематизація та узагальнення сучасного стану особистості тренера є актуальним напрямком дослідження.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами і темами. Робота виконана відповідно до теми НДР Київського столичного університету імені Бориса Грінченка «Інноваційні технології навчально-тренувального процесу у фізичному вихованні та спорті» (державний реєстраційний номер 0124U000490).

Мета дослідження – визначити найбільш актуальні напрямки дослідження особистості тренера на основі аналізу літературних джерел.

Матеріал та методи дослідження. У роботі використовувався метод аналізу наукової та методичної літератури. Пошук літератури здійснювався за допомогою пошукової системи Google Scholar (scholar.google.com) на двох мовах: англійська та українська. На першому етапі були знайдені всі релевантні роботи, які задовольняли запит пошуку слів і їх поєднанню: «тренер», «єдиноборства», додатково використовувалися слова «роль» та види спорту (боротьба, бокс, карате, кікбоксинг, дзюдо, бойові мистецтва тощо). На наступному етапі роботи були розсортовані за критеріями та роком публікації. На заключному етапі проведено аналіз літературних джерел та систематизація отриманих результатів.

Результати дослідження та їх обговорення. Ефективність тренера значно залежить від його професійних та особистісних якостей, які впливають на спілкування зі спортсменами, швидкість оволодіння навичками, формування позитивних стосунків у колективі, уникнення конфліктів та створення сприятливого психосоціального клімату. Це сприяє розвитку мотивації спортсменів, їх готовності до екстремальних навантажень та прагненню досягати високих результатів.

На основі виконаного аналізу літературних джерел, структура особистості тренера може бути розділена на кілька підструктур (Комоцька, 2021; Корносенко, & Демус, 2021). Перша підструктура включає ідейно-моральні якості, які визначають мотиваційну спрямованість тренера до педагогічної діяльності. Друга підструктура містить професійно набуті якості, такі як організаційні здібності, розуміння спорту та володіння спортивними навичками. Третя підструктура включає психологічні характеристики, такі як ерудованість, емпатія, воля та емоційно-вольові риси (наприклад терпіння і рішучість).

Ці підструктури допомагають формувати у тренера певні риси особистості, необхідні для успішної навчальної діяльності. Такий підхід дозволяє глибше зрозуміти загальні та специфічні риси особистості тренерів і визначити, чи відповідає тренер вимогам педагогічної діяльності (Діхтяренко, та ін., 2023).

Розглядаючи більшість сучасних вітчизняних досліджень стосовно ролі тренера, патріотичне виховання молоді набуває особливої актуальності. У контексті сучасної соціально-політичної ситуації в Україні, яка склалася на даний час, це обумовлює актуальність цього напрямку. Спорт виокремлюється як ефективний засіб реалізації цієї мети. Роль тренера в патріотичному вихованні молоді набуваю більшої значущості, а також трансформується підходи до професійної підготовки та розвитку тренерів

(Мельніков, Шинкарук, & Кучма, 2024; Омельченко, 2017).

Певна кількість досліджень підтверджують загальновідомі аспекти особистості тренера, додаючи важливість патріотичного виховання у тренерській діяльності, але не визначають сучасних підходів до реалізації. Як зазначено у дослідженнях, спорт відіграє значущу роль у формуванні здорового способу життя, профілактиці захворювань і розвитку гуманістичних цінностей серед молоді. Важливим є його внесок у формування патріотичних настроїв, відповідальності та колективізму. Спортивна діяльність забезпечує розвиток морально-вольових якостей, таких як чесність, справедливість, рішучість та цілеспрямованість, які є важливими для формування патріота. Викладачі та тренери повинні бути не тільки висококваліфікованими у своїх спортивних дисциплінах, але й володіти педагогічними та психологічними навичками для ефективного виховного процесу (Омельченко, 2017; Корносенко & Демус, 2021).

Слід зазначити, що є окремі дослідження за останні роки, які пов'язані з певним напрямком і не мають системного характеру, але взаємопов'язані з діяльністю тренерів з єдиноборств. Так, окремим питанням постає побудова ефективної взаємодії між тренером та спортсменом (Мельніков, Шинкарук, & Кучма, 2024).

Так фахівці відокремлюють, специфіку взаємодії між тренером та спортсменом, що є важливою для успіху в спортивній кар'єрі. Ефективність цих взаємин залежить від індивідуальних та соціально-психологічних особливостей обох сторін. Значення цих взаємин підкреслюється їх впливом на тренувальний процес, результативність змагань та особистісний розвиток спортсмена та професійне вдосконалення тренера. У статті описується, як тренер, який є не тільки авторитетом, але й прикладом для наслідування, може мотивувати спортсмена досягати цілей. Оптимальні стратегії взаємодії повинні

базуватися на сучасних принципах і використовувати науково обґрунтовані методики. Роль тренера полягає у створенні ефективного навчально-тренувального процесу і в плідній взаємодії зі спортсменом через комунікацію. Значна увага приділяється комунікативним навичкам тренера, які є критично важливими для психологічного комфорту і ефективності тренувань. Висвітлено, що успіх тренерської роботи залежить від здатності правильно встановлювати зв'язки зі спортсменами, враховуючи їхні індивідуальні особливості і потреби.

Також вплив ролі тренера на профілактику травматизму у єдиноборствах (Булеєв, Ткаченко, & Жара, 2022). Дослідження зосереджується на проблемі травматизму в дзюдо та ролі тренера-викладача у її запобіганні. Цей вид спорту, характеризується складністю та інтенсивністю фізичних дій, схильний до ризику травм. Відповідно, професіоналізм і кваліфікація тренера відіграють критичну роль у зниженні травматичних випадків серед спортсменів. Автори дослідження акцентують увагу на необхідності ідентифікації факторів ризику та вивчення причин травматизму, що дозволяє розробити ефективні профілактичні заходи. Дослідження виділяє, що низький рівень травмувань серед спортсменів може бути показником високої професійності тренера, який здатен належно організувати тренувальний процес, забезпечити належне дотримання техніки безпеки та раціонально розподілити фізичні навантаження.

Також, розглядається роль тренера у формування мотивації до занять спортом у сучасної молоді та патріотичного виховання одночасно (Ковальчук, Шапар, & Плешакова, 2018; Тимчик, & Єрмоменко, 2014). Це повторює актуальність зазначену раніше. Мотивація до занять спортом розглядається як багатоетапний процес, який включає поступове накопичення знань і навичок від базових до складних, з поглибленням теоретичних знань і практичних умінь.

Важливою є роль тренера у формуванні глибоких мотивів і цілеспрямованості в спорті, що включає виховання моральних якостей та розвиток високих спортивних амбіцій (Ковальчук, Шапар, & Плешакова, 2018).

Проводячи аналіз закордонних літературних джерел, слід зазначити, що більшість досліджень присвячено визначенню особистісних рис тренерів, а на другому місці вже професійні. У таблиці 1 наведені перелік статей у закордонних виданнях та їх ключових слів, пов'язаних з діяльністю тренера в єдиноборствах.

Більшість досліджень присвячено аналізу специфічних особистісних рис тренерів з єдиноборств. Так, метою роботи (Yannis, et. al., 2011) було визначити внутрішню узгодженість та надійність шкал для системи оцінки поведінки тренера. Додатковою метою було визначення різниці у сприйнятті атлетами поведінки їх тренерів та самооцінки тренерів щодо власної поведінки. Результати аналізу виявили сильну кореляцію між сприйняттям тренерами власної поведінки та сприйняттям атлетами поведінки своїх тренерів.

Значну роль у дослідженнях приділяють лідерським якостям (Kwon, 2016; Romar, Ranta-Aho, & Williams, 2020; Van der Kooi, 2020). Дослідження спрямовані на вивчення впливу лідерських поведінок тренера з єдиноборств на сприйняття ролі та впевненість у тренерській діяльності. Для досягнення цієї мети було проведено опитування діючих керівників з бойових мистецтв з питань безпеки. Анкетні дані використовувались для аналізу. Кореляційний аналіз перед перевіркою дослідницької гіпотези показав, що існує значний позитивний зв'язок між усіма потенційними факторами. Виявлено високий позитивний взаємозв'язок між психологічною впевненістю у тренуванні, впевненістю у людських відносинах, тренувальною діяльністю, призначенням вправ та громадською активністю.

Аналіз статей о ролі тренера в єдиноборствах за останні роки

Назва	Автори	Ключові слова	Рік публікації
Сприймання тренерської поведінки у боротьбі (Perceived coaching behaviors in Wrestling)	Yannis T., Maria M., Ioannis B., Emmanuel K.	Греко-римська боротьба, оцінка тренерської поведінки, надійність	2011
Вплив лідерської поведінки у бойових мистецтвах на сприйняття ролі та впевненість тренера (The Effects of Security Martial Arts Leaders' Leadership Behaviors on Role Perception and Coaching Confidence)	Kwon, Y. W.	Лідерські якості, сприйняття ролі, впевненість, тренувальна діяльність	2016
Психологічні детермінанти мотивації у тренерів бойових мистецтв (Psychological determinants of motivation in coaches of martial arts)	Basiaga-Pasternak J., Ambroży T., Wrześniewski K., Mucha D.	мотивація, тренер, бокс, карате, особистість, темперамент	2017
Взаємозв'язок між сприйманою тренерською поведінкою, мотивацією та самоефективністю у борців (The relationship between perceived coaching behaviours, motivation and self-efficacy in wrestlers)	Sari İ., Bayazit B.	лідерство, самоефективність, мотивація, тренерська поведінка, боротьба	2017
Дослідження поведінки тренера та спортсменів у бойових мистецтвах: практичне дослідження (Exploring the coach's and athletes' behaviour in martial arts: a case study)	Romar J.E., Ranta-Aho M., Williams E.	поведінка тренера, діяльність спортсмена, систематичне спостереження	2020
Результати та значення розвитку бойових мистецтв серед молоді: огляд (Developmental outcomes and meanings in martial arts practice among youth: a review)	Van der Kooij M.	Єдиноборства, молодь, спорт, розвиток, поведінка, тренер	2020
Бар'єри та мотиви занять спортивними єдиноборствами (Barriers and motives for training combat sports)	Witkowski K., Nieradko K., Cieśliński C.	інтерв'ю, бойові мистецтва, неогладіаторство	2021
Досвід роботи тренерів з бойових мистецтв із батьками: управління стосунками (Experiences of Martial Arts Coaches Dealing with Parents: Managing Relationship)	Wei S.	єдиноборства, тренерська діяльність, батьки, взаємодія, розвиток	2023

Також ключовою темою у спортивній психології є мотивація, але більшість досліджень, присвячених спортивній мотивації, зосереджені на мотивації спортсменів. В той час як, дослідження (Basiaga-Pasternak, et. al., 2017; Witkowski, Nieradko, & Cieśliński, 2021) фокусується на мотивації тренерів. У дослідженні визначався тип спортивної мотивації у тренерів з єдиноборств, а також визначалися темпераментальні та особистісні детермінанти мотивації на основі відмінностей у типах орієнтації на досягнення в спорті. Результати показують, що найбільш диференціюючим типом мотивації між тренерами є

орієнтація на ціль, яка корелює з темпераментальними та особистісними змінними.

Сприйняття поведінки тренера спортсменами, також є актуальним питанням (Sari, & Bayazit, 2017; Wei, 2023), що впливає на мотивацію, ефективність тренувальної діяльності та загальну самоефективність борців. На підставі цих висновків можна стверджувати, що сприйнята поведінка тренування може бути корисною для ефективності, загальної самоефективності, внутрішньої мотивації та амотивації. З іншого боку, можна зазначити, що сприйнята автократична поведінка може

бути шкідливою для загальної самоефективності спортсменів.

Висновки.

Аналіз сучасних досліджень підкреслює, що поєднання ідейно-моральних, професійних та психологічних якостей тренера є визначальним для його успішної взаємодії зі спортсменами, впливає на їхню мотивацію та успіхи, а також відіграє важливу роль у патріотичному вихованні в сучасних українських реаліях.

Зарубіжні дослідження вказують на пріоритетність особистісних рис над професійними, з особливим акцентом на психологічну впевненість та лідерські якості тренерів, впливаючи на тренувальний процес і сприйняття

тренерів спортсменами. Наголошено на значенні психологічної підтримки і педагогічної компетентності для підвищення ефективності спортивної практики.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку будуть спрямовано на визначення основних якостей тренера, які забезпечують ефективний тренувальний та змагальний процес в умовах сьогодення.

Конфлікт інтересів. Автори відзначають, що не існує ніякого конфлікту інтересів.

Джерела фінансування. Ця стаття не отримала фінансової підтримки від державної, громадської або комерційної організації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Бабушко, С.Р. (2014). Роль інформаційних технологій у професійному розвитку фахівців нової генерації. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 37, 339-344.
- Бондаренко, О.В., & Пільова, С.Г. (2023). Філософські аспекти успішної діяльності тренера. *Інноваційна педагогіка*, 57(1), 146-150. DOI:10.32782/2663-6085/2023/57.1.29
- Булєєв, М.В., Ткаченко, С.В., & Жара, Г.І. (2022). Запобігання травматизму в дзюдо як ознака професіоналізму тренера-викладача. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*, 147, 66-71. DOI:10.31392/NPU-nc.series15.2022.3K(147).14
- Діхтяренко, З.М., Довгань, Н.Ю., Отравенко, О.В., Срьоменко, Е.А., & Завістовський, О.Д. (2023). Інноваційні підходи майбутніх тренерів єдиноборства та учителів фізичної культури до модельної навчальної програми «Фізична культура 5-6 клас». Варіативний модуль «Бойовий хортинг» в умовах воєнного стану для формування активної життєвої позиції. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*, 8 (168), 50-56. DOI:10.31392/NPU-nc.series15.2023.8(168).10
- Ковальчук, Н.В., Шапар, К.О., & Плешакова, О.В. (2018). Формування мотивації зайняття спортом у сучасної молоді. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*, 1 (95) 2018, 33-36.
- Комоцька, О. (2021). Сучасні підходи до специфіки тренерської діяльності. *Здоров'я, фізичне виховання і спорт: перспективи та країці практики*, 52-54.
- Корносенко О., & Демус Я. (2021). Особливості соціальнопсихологічної діяльності спортивного тренера. *Педагогічні науки*, 77, 35-39. DOI:10.5604/01.3001.0010.8673
- Латишев М., Бойченко Н., Шандригось В., Тропін Ю., Старіков В., & Григорович О. (2022) Вплив міграції на досягнення борців. *Спортивна наука та здоров'я людини*, 1(7), 57-65. DOI:10.28925/2664-2069.2022.15
- Латишев М.В., Рибак Л.О., Штанагей Д.В., Вольський Д.С., & Омельчук М.К. (2023) Сучасні технології для визначення ланок тіла борців. *Єдиноборства*. 4(30), 49–58, DOI:10.15391/ed.2023-4.05
- Мельников, А.В., Шинкарук, В.О., & Кучма, А.С. (2024). Побудова ефективної взаємодії між тренером та спортсменом. *Olympicus*, 1, 120-124.
- Омельченко, А.О. (2017). Спортивно-патріотичне виховання як один із пріоритетних напрямків виховання сучасної молоді. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*, 3, 49-55.

- Проценко, А.А., & Кириєнко, О.Г. (2022). Роль тренера в психологічній підготовці футболістів. *Соціальні та екологічні технології: актуальні проблеми теорії і практики*, 133-134.
- Сопотницька, О.В. (2017). Професійна діяльність майбутнього тренера в ігрових видах спорту. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*, 3(22), 422-427.
- Тимчик, М.В., & Єрмоєнко, Е.А. (2014). Хортинг як засіб виховання наполегливості в молодших школярів. *Фізичне виховання в рідній школі*, 1(89), 38-41.
- Шандригось, В.І., Блажейко, А.І., & Латишев, М.В. (2022). Стан і перспективи розвитку вільної боротьби в Україні. *Єдиноборства*, №2(24), 96–116. DOI:10.15391/ed.2022-2.09
- Basiaga-Pasternak, J., Ambroży, T., Wrześniewski, K., & Mucha, D. (2017). Psychological determinants of motivation in coaches of martial arts. *Journal of Combat Sports and Martial Arts*, 2(2), Vol. 8, 83-87. DOI: 10.5604/01.3001.0010.8673
- Bujak, Z., Gierczuk, D., & Litwiniuk, S. (2013a). Martial arts and combat sports—similarities and differences in terms of the basic activities of a coach. *Polish Journal of Sport and Tourism*, 20(1), 35-38.
- Bujak, Z., Gierczuk, D., & Litwiniuk, S. (2013b). Professional activities of a coach of martial arts and combat sports. *Journal of Combat Sports and Martial Arts*, 4(2), 191-195.
- Curby, D., Dokmanac, M., Kerimov, F., Tropin, Y., Latyshev, M., Bezkorovainyi, D., & Korobeynikov, G. (2023). Performance of wrestlers at the Olympic Games: gender aspect. *Pedagogy of Physical Culture and Sports*, 27(6), 487-493. DOI:10.15561/26649837.2023.0607
- Kwon, Y.W. (2016). The Effects of Security Martial Arts Leaders' Leadership Behaviors on Role Perception and Coaching Confidence. *Korean Security Journal*, (49), 97-129.
- Latyshev M., Tropin Y., Podrigalo L., Boychenko N. (2022) Analysis of the Relative Age Effect in Elite Wrestlers. *Ido movement for culture. Journal of Martial Arts Anthropology*, 3(22), 28–32 DOI:10.14589/ido.22.3.5
- Google Scholar - [Electronic resource]. - Access mode <https://scholar.google.com.ua> (date of access: 25.03.2024).
- Predoiu, R., Makarowski, R., Görner, K., Bota, A., Predoiu, A., Mitache, G., & Grigore, V. (2020). Key personality traits of martial arts and world's top coaches—impact on future martial arts specialists. *Archives of Budo*, 16(1), 129-142.
- Romar, J. E., Ranta-Aho, M., & Williams, E. (2020). Exploring the coach's and athletes' behaviour in martial arts: a case study. *Kinesiology*, 52(2), 196-207. DOI:10.26582/k.52.2.5
- Sarı, İ., & Bayazit, B. (2017). The relationship between perceived coaching behaviours, motivation and self-efficacy in wrestlers. *Journal of human kinetics*, 57(1), 239-251.
- Tropin, Y., Podrigalo, L., Boychenko, N., Podrihalo, O., Volodchenko, O., Volskyi, D., & Roztorhui, M. (2023). Analyzing predictive approaches in martial arts research. *Pedagogy of Physical Culture and Sports*, 27(4), 321–330. DOI:10.15561/26649837.2023.0408
- Van der Kooi, M. (2020). Developmental outcomes and meanings in martial arts practice among youth: a review. *European Journal for Sport and Society*, 17(2), 96-115. DOI:10.1080/16138171.2020.1737421
- Wei, S. (2023). Experiences of Martial Arts Coaches Dealing with Parents: Managing Relationship. *Academic Journal of Science and Technology*, 8(2), 151-154.
- Witkowski, K., Nieradko, K., & Cieśliński, C. (2021). Barriers and motives for training combat sports. *Arch Budo Sci Martial Art Extreme Sport*, 17, 41-44.
- Yannis, T., Maria, M., Ioannis, B., & Emmanuel, K. (2011). Perceived coaching behaviors in Wrestling. *International Journal of Wrestling Science*, 1(2), 54-58.

Стаття надійшла до редакції: 05.04.2024 р.

Опубліковано: 01.06.2024 р.

Abstract. *Latyshev M., Shtanagei D., Korotya V., Sovgiria T. The personality of a coach in martial arts: the current state. Purpose:* to determine the most relevant areas of research on the coach's personality based on the analysis of literary sources. **Material and methods.** The work used the method of analysis of scientific and methodical literature. Literature was searched using the Google Scholar search engine (scholar.google.com) in two languages: English and Ukrainian. At the first stage, all relevant works were found that satisfied the search request for words and their combinations: «coach», «martial arts». **Results:** in general, the analysis indicates the importance of the professional and personal qualities of the coach in the formation of effective interaction with athletes, which contributes to the development of their motivation and readiness for high achievements. The structure of the trainer's personality, which contains ideological and moral, professional and psychological substructures, determines his pedagogical orientation and effectiveness in the educational process. The role of the coach in patriotic education, especially in the context of modern socio-political realities of Ukraine, emphasizes the relevance of such an approach in sports education. These aspects support the idea of the importance of a deep understanding of various aspects of coaching and the need to integrate professional and personal qualities to achieve high results in the sports field. The analysis of foreign studies emphasizes that considerable attention is paid to personal traits of coaches, and professional qualities occupy a secondary place. The results of such studies indicate the importance of psychological confidence, leadership skills and motivational abilities of the coach, which influence the perception and self-evaluation of athletes regarding coaching behavior. It was found that the effectiveness of the training process and the self-efficacy of the athletes depend significantly on the perception of the coaching activity, where autocratic behavior can negatively affect the overall effectiveness. These studies indicate the need for a deeper understanding of the relationships between the personal qualities of the coach and their influence on the effectiveness of training and the motivation of athletes, emphasizing the importance of psychological support and pedagogical competence in sports practice. **Conclusions.** In general, the analysis of modern research points to various relevant topics regarding the role of the coach in martial arts.

Keywords: role, coaching activity, martial arts, modernity, influence, management.

References.

- Babushko, S.R. (2014). Rol' informatsiynykh tekhnolohiy u profesiynomu rozvytku fakhivtsiv novoyi heneratsiyi [The role of information technologies in the professional development of specialists of the new generation]. *Suchasni informatsiyni tekhnolohiyi ta innovatsiyni metodyky navchannya v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiya, teoriya, dosvid, problemy* [Modern information technologies and innovative teaching methods in training specialists: methodology, theory, experience, problems], 37, 339-344. [in Ukrainian].
- Bondarenko, O.V., & Pil'ova, S.H. (2023). Filosofs'ki aspekty uspishnoyi diyal'nosti trenera [Philosophical aspects of the coach's successful activity]. *Innovatsiyna pedahohika* [Innovative pedagogy], 57(1), 146-150. DOI:10.32782/2663-6085/2023/57.1.29 [in Ukrainian].
- Bulyeyev, M.V., Tkachenko, S.V., & Zhara, H.I. (2022). Zapobihannya travmatyzmu v dzyudo yak oznaka profesionalizmu trenera-vykladacha [Injury prevention in judo as a sign of professionalism of the coach-teacher]. *Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanov* [Scientific journal of M. P. Drahomanov NPU], 147, 66-71. DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2022.3K(147).14 [in Ukrainian].
- Dikhtyarenko, Z.M., Dovhan', N.YU., Otravenko, O.V., Yer'omenko, E.A., & Zavistovs'kyi, O.D. (2023). Innovatsiyni pidkhody maybutnikh treneriv yedynoborstva ta uchyteliv fizychnoyi kul'tury do model'noyi navchal'noyi prohramy «Fizychna kul'tura 5-6 klas». Variatyvnyy modul' «Boyovyy khortynh» v umovakh voyennoho stanu dlya formuvannya aktyvnoyi zhyttyevoyi pozytsiyi [Innovative approaches of future martial arts coaches and physical

culture teachers to the model curriculum «Physical Culture Grades 5-6». The variant module «Combat horting» in the conditions of martial law for the formation of an active life position]. *Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova* [Scientific journal of M. P. Drahomanov NPU], 8 (168), 50-56. DOI:10.31392/NPU-nc.series15.2023.8(168).10 [in Ukrainian].

- Koval'chuk, N.V., Shapar, K.O., & Pleshakova, O.V. (2018). Formuvannya motyvatsiyi zaynyattya sportom u suchasnoyi molodi [Formation of motivation to engage in sports among modern youth]. *Naukovyy chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova* [Scientific journal of the NPU named after M.P. Drahomanova], 1 (95) 2018, 33-36. [in Ukrainian].
- Komots'ka, O. (2021). Suchasni pidkhody do spetsyfyky trener's'koyi diyal'nosti [Modern approaches to the specifics of coaching]. *Zdorov'ya, fizychni vykhovannya i sport: perspektyvy ta krashchi praktyky: materialy mizhnar. nauk.-prakt. onlayn-konf* [Health, physical education and sports: perspectives and best practices: materials of the international science and practice online conference], 52-54. [in Ukrainian].
- Kornosenko O., & Demus YA. (2021). Osoblyvosti sotsial'nopsykholohichnoyi diyal'nosti sportyvnoho trenera [Peculiarities of the socio-psychological activity of a sports coach]. *Pedahohichni nauky* [Pedagogical Sciences], 77, 35-39. DOI: 10.5604/01.3001.0010.8673 [in Ukrainian]
- Latyshev M., Boychenko N., Shandryhos' V., Tropin YU., Starikov V., & Hryhorovych O. (2022) Vplyv mihratsiyi na dosyahnennya bortsiv [The impact of migration on the achievements of wrestlers]. *Sportyvna nauka ta zdorov'ya lyudyny* [Sports science and human health], 1(7), 57-65. DOI:10.28925/2664-2069.2022.15 [in Ukrainian].
- Latyshev M.V., Rybak L.O., Shtanahey D.V., Vol's'kyy D.S., & Omel'chuk M.K. (2023) Suchasni tekhnolohiyi dlya vyznachennya lanok tila bortsiv [Modern technologies for determining body parts of wrestlers]. *Yedynoborstva* [Martial arts], 4(30), 49–58, DOI:10.15391/ed.2023-4.05 [in Ukrainian].
- Mel'nikov, A.V., Shynkaruk, V.O., & Kuchma, A.S. (2024). Pobudova efektyvnoyi vzayemodiyi mizh trenerom ta sport-smenom [Building effective interaction between the coach and the athlete]. *Olympicus* [Olympicus], 1, 120-124. [in Ukrainian].
- Omel'chenko, A.O. (2017). Sportyvno-patriotychne vykhovannya yak odyin iz priorityetnykh napryamkiv vykhovannya suchasnoyi molodi [Sports and patriotic education as one of the priority areas of education of modern youth]. *Visnyk Luhans'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedahohichni nauky* [Bulletin of Taras Shevchenko Luhansk National University. Pedagogical Sciences], 3, 49-55. [in Ukrainian].
- Protsenko, A.A., & Kyriyenko, O.H. (2022). Rol' trenera v psykholohichniy pidhotovtsi futbolistiv [The role of the coach in the psychological training of football players]. *Sotsial'ni ta ekolohichni tekhnolohiyi: aktual'ni problemy teorii i praktyky* [Social and environmental technologies: current problems of theory and practice], 133-134. [in Ukrainian].
- Sopotnyts'ka, O.V. (2017). Profesiynna diyal'nist' maybutn'oho trenera v ihrovykh vydakh sportu [Professional activities of the future coach in game sports]. *Fizychna kul'tura, sport ta zdorov'ya natsiyi* [Physical culture, sport and health of the nation], 3(22), 422-427. [in Ukrainian].
- Tymchuk, M.V., & Yer'omenko, E.A. (2014). Khortynh yak zasib vykhovannya napolehlyvosti v molodshykh shkolyariv [Horting as a means of educating perseverance in younger schoolchildren]. *Fizychni vykhovannya v ridniy shkoli* [Physical education in native school], 1(89), 38-41. [in Ukrainian].
- Shandryhos' V.I., Blazheyko A.I., & Latyshev M.V. (2022). Stan i perspektyvy rozvytku vil'noyi borot'by v Ukrayini [The state and prospects for the development of freestyle wrestling in Ukraine]. *Yedynoborstva* [Martial arts], 2(24), 96–116 DOI:10.15391/ed.2022-2.09

[in Ukrainian].

- Google Scholar - [Electronic resource]. - Access mode <https://scholar.google.com.ua> (date of access: 25.03.2024).
- Predoiu, R., Makarowski, R., Görner, K., Bota, A., Predoiu, A., Mitrache, G., & Grigore, V. (2020). Key personality traits of martial arts and world's top coaches—impact on future martial arts specialists. *Archives of Budo*, 16(1), 129-142.
- Romar, J. E., Ranta-Aho, M., & Williams, E. (2020). Exploring the coach's and athletes' behaviour in martial arts: a case study. *Kinesiology*, 52(2), 196-207. DOI:10.26582/k.52.2.5
- Sarı, İ., & Bayazit, B. (2017). The relationship between perceived coaching behaviours, motivation and self-efficacy in wrestlers. *Journal of human kinetics*, 57(1), 239-251.
- Tropin, Y., Podrigalo, L., Boychenko, N., Podrihalo, O., Volodchenko, O., Volskyi, D., & Roztorhui, M. (2023). Analyzing predictive approaches in martial arts research. *Pedagogy of Physical Culture and Sports*, 27(4), 321–330. DOI:10.15561/26649837.2023.0408
- Van der Kooi, M. (2020). Developmental outcomes and meanings in martial arts practice among youth: a review. *European Journal for Sport and Society*, 17(2), 96-115. DOI:10.1080/16138171.2020.1737421
- Wei, S. (2023). Experiences of Martial Arts Coaches Dealing with Parents: Managing Relationship. *Academic Journal of Science and Technology*, 8(2), 151-154.
- Witkowski, K., Nieradko, K., & Cieśliński, C. (2021). Barriers and motives for training combat sports. *Arch Budo Sci Martial Art Extreme Sport*, 17, 41-44.
- Yannis, T., Maria, M., Ioannis, B., & Emmanuel, K. (2011). Perceived coaching behaviors in Wrestling. *International Journal of Wrestling Science*, 1(2), 54-58.

Відомості про авторів / Information about the Authors:

Латишев Микола Вікторович: к.фіз.вих., доцент; Київський столичний університет імені Бориса Грінченка: вул. Левка Лук'яненка 13-б, м. Київ, 04212, Україна.

Mykola Latyshev: PhD (Physical Education and Sport), Associate Professor; Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University: Levka Lukanenko str., 13-B, Kyiv, 04212, Ukraine.

<https://orcid.org/0000-0001-9345-2759>

E-mail: nlatyshev.dn@gmail.com

Штанагей Дмитро Вікторович: доктор філософії (017 – Фізична культура і спорт), старший викладач; Національний університет фізичної виховання і спорту України: вул. Фізкультури, 1, м. Київ, 03150, Україна.

Dmytro Shtanagei: PhD (Physical Education and Sport), Senior Lecturer; National University of Ukraine on Physical Education and Sport: Fizkul'tury, 1, Kyiv, 03150, Ukraine.

<https://orcid.org/0000-0001-5675-5582>

E-mail: dshtanagey@ukr.net

Коротя Володимир Владіславович: ст. викладач кафедри фізичного виховання та спортивної підготовки; Національний авіаційний університет: пр. Гузара Любомира 1, Київ, 03058 Україна.

Vladimir Korotyia: senior lecturer of the Department of Physical Education and Physical Training; National Aviation University: 1 Huzar Lubomyr Avenue, Kyiv, 03058 Ukraine.

<https://orcid.org/0000-0002-6720-1451>

E-mail: vvkorotyia@gmail.com

Совгіря Тетяна Миколаївна: ст. викладач кафедри фізичного виховання та спортивної підготовки; Національний авіаційний університет: пр. Гузара Любомира 1, Київ, 03058 Україна.

Tetiana Sovgiriia: senior lecturer of the Department of Physical Education and Physical Training; National Aviation University: 1 Huzar Lubomyr Avenue, Kyiv, 03058, Ukraine.

<https://orcid.org/0000-0001-5305-4529>

E-mail: tetiana.sovhiria@npp.nau.edu.ua